

Hus för Gud i staden

När både tidsanda och människor flyttar är det svårt att vara kyrka i tiden. I dag ligger kyrkorna ofta långt från var medlemmarna bor. Det är dags för nystart i förorten.

Väckelserörelserna ville vara där människor fanns. Därför byggde de. Väckelsehistorien är byggnadshistoria — missionshus och kapell på nya industriorter och knutpunkter på landsbygden under 1800-talet, skolor, sjukhus och kyrkor i Afrika under missionens pionjärår, funktionella kyrkor i de nya storstadsområdena med stora utrymmen för möten, samvaro och till och med idrott under rekordåren andra hälften av 1900-talet. Byggnadskommittén blev under perioder nästan lika viktig som styrelsen i församlingar med utbyggnadsplaner. Här har folkrörelsesamfunden haft sitt försteg framför folkkyrkan med dess traditionella katedraler långt ut på landsbygden eller i kontoriserade stadskärnor hotade av förortsexpansionen från 1950-talet. I takt med industrisamhällets och demokratins framväxt ville folkrörelserna ligga i tiden, både vad gäller idéer och strukturer. Och när folkkyrkan ville hänga på ut i förorterna låg missions- och baptistkyrkorna ofta stolta redan där. I förortscentra fick vi både Ica och Konsum, både frikyrka och Svenska kyrkan.

Under ett sekel av byggande skapades också några av det moderna Sveriges vackraste offentliga byggnader. Västerortskyrkan i Vällingby, för att ta det klassiska exemplet, är ett unikt svenskt bidrag till 1900-talets internationella arkitekturhistoria. Kyrkorna skulle vara platser både för gudstjänster, förkunnelse, studier, samtal, barn och ungdomsverksamhet och social samvaro. Den kristna tron innebar gemenskap. Och för att gemenskapens rum skulle bli särskilt fint offrade medlemmarna inte sällan mer till kyrkbygget än till det egna hemmets förfining.

Men det finns en baksida. Sårbarheten i vår kyrkotradition ligger i att vara alltför tidspräglad, särskilt när både tidsandan och människor rör sig vidare. Det gäller svårigheten att rätt hantera såväl sekularisering och ny andlighet i idéutvecklingen som fortsatta folkomflyttningar. Framför allt den senare förortsexpansionen i det så kallade miljonprogrammet blev (som framgår av reportage i denna tidning) inte som den var tänkt. Trångbodda svenskar ville ha egna hem och de nya flerfamiljshusen fylldes i stället av den samtidigt starkt växande invandringen.

I dag ligger många av folkrörelsesamfundens kyrkor långt från var medlemmarna bor. De närboende är muslimer eller ortodoxt kristna som ännu är främmande i den svenska livsstilen. Verksamheten går på sparlåga och frågor väcks om kyrkor måste stängas. Kanske behöver det i några fall bli så. Församlingar och verksamhet går inte att rädda. Några av våra kyrkor övertas av ortodoxa från Mellanöstern eller till och med av muslimer. Det kan vara fullt logiskt och konsekvent också utifrån fädernas förväntningar.

Men vi ser också exempel på hur traditionella folkrörelseförsamlingar öppnar sina kyrkor för det nya mångkulturella Sverige. Efter alla rapporter om förortens misär börjar vi så sakta få hoppgivande bilder av nya gemenskaper och möjligheter. Tidigare väsensskilda kristna traditioner möts. Till våra kyrkors gemensamma framtid hör också förnyad förkunnelse och tjänst i miljonprogrammets kvarter.

Det farliga ledarskapet

En tidigare hög polischef, känd för sitt engagemang för jämställdhet och etik i polisarbetet, har häktats misstänkt för våldtäkt mot minderårig.

Före jul dömdes en i olika sammanhang aktiv pastor i Norrland för liknande brott. I det här numret av Sändaren berättar utredaren av fosterhemsvården i Sverige om de grymheter och övergrepp som begåtts i respektabla familjer under den välvilliga vården av utsatta minderåriga.

Varje övergrepp och brott mot barn är ohyggligt nog för att stå för sig självt. Men de här fallen är ändå ytterligare en påminnelse om att de värsta förbrytarna inte sällan återfinns i de bästa sällskap.

Starkt och framgångsrikt ledarskap är ingen garant för annat än just det. Kanske finns också i själva ledarskapet och den makt det ger en frestelse att uppfatta sig som stående över andra och bortom lag och moral som är särskilt farlig. ¶

Författning ska ge värdegrund

I vår kommer riksdagen att anta en ny författning i första läsningen. Det kommer att ske i stor enighet och i nyhetsskugga.

Parallellt pågår en mer upphetsad politisk diskussion om den svenska värdegrunden — vad som ska vara gemensamt och krävas av oss som bor i Sverige och vill vara svenskar.

Men det här borde vara samma debatt. Den värdegrund som står över politiska åsiktsskillnader och majoritetsopinioner ska uttryckas just i författningen. Därför antas en författning av två riksdagar med val mellan och borde tas på helt annat allvar än vad som blivit vanligt. En grundlag ska formulera både spelreglerna för det politiska livet och uttrycka några få centrala värderingar som är absoluta och inte politiskt förhandlingsbara i en demokrati.

Mer behövs inte som värdegrund. Politiska åsiktsskillnader därutöver kan vara både stora och viktiga. Men låt oss slippa en dagspolitisk debatt om värdegrunden.

Nr 2/2010

Obama ingen King

Det mest går snett för Barack Obama när han fyller ett år som president. Det nya och tilltalande hos honom som politiker är också hans svaghet.

Nej, Barack Obama är ingen Martin Luther King Jr. I förra veckan firades samtidigt Kingdagen och Obamas ettårsdag som president. Visst finns en linje från medborgarrättskampen till den förste afro-amerikanske presidenten. Men en makthavare kan aldrig få ett sådant djup, en sådan smärta och en sådan klang i sitt tal och sina visioner som en profet mot samhällets orättvisor.

Ändå skulle Obama kunna bli en stor president. Just nu riskerar han snarare att misslyckas. De konkreta politiska resultaten är få och han har hamnat i otakt med den folkopinion han bara

för ett drygt år sedan lyckades fångsla. Helt rättvis är inte kritiken. Men något har gått ordentligt snett. Visst har förväntningarna på Obama varit orimligt stora. Men en förklaring till hans svårigheter ligger också i det som skulle vara hans styrka — hans personlighet och hans nya sätt att se på politik.

Barack Obamas livshistoria är ett sökande efter identitet, inte sällan förknippat med osäkerhet och rena misslyckanden. Han är intellektuell, rationell och realist. Han förenar sin känsloladdade talekonst med en personligt sval, nästan överlägsen, distans till människor och problem. Han leder regeringsarbetet som ett seminarium där varje argument ska vägas innan han fattar beslut. Han vill både driva en genomgripande reformpolitik och bjuda in till samarbete över partigränserna. Omvärlden skulle mötas med dialog och kongressen bli delaktig i att utforma politiken. Så ville han finna sakligt korrekta lösningar bortom parti- och intressekonflikter.

För den skull värjer sig inte Obama alltid för konflikter och det obekväma. När han i december tog emot Nobels fredspris talade han inte taktiskt anpassat till en idealistisk fredspublik. Han kom inte med maktspråk men erkände att USA hade egna intressen och ibland behövde föra krig. Det var en stor akademisk och moralisk genomgång av våldets möjligheter och begränsningar, människans ofullkomlighet och kärlekens förverkligande. Där fanns inget av hans företrädarens religiöst-messianska syn på USA:s plats och uppgift i världen utan mer kallelsen att visa på det goda i en syndfull värld. Här genljöd idéer från teologen Reinhold Niebuhr (presenterad i Sändaren nr 19 2009). Men bakom låg också en realistisk bedömning av USA:s svagare ställning i en värld där nya maktcentra i öst och syd växer fram.

Det var ett tal värdigt en fredspristagare men inte vad som förväntas från en president i världens enda supermakt. De egna medborgarna vill fortfarande ha en kraftfull ledare och omvärlden är van vid att höra maktspråk. På hemmaplan har han inte kunnat motverka att partipolariseringen fördjupats och att han själv framställs som ledare för ett maktfullkomligt vänsteretablissemang. Inför andra staters makthavare har han blivit stående med sin utsträckta hand.

Den retoriska kraften är i sig själv hoppet hos en ledare underifrån som Martin Luther King. En presidents framgång hänger på om ekonomin går bra och den nationella säkerheten tryggas. Barack Obama måste snart bättre visa att han klarar det. ¶

ANDERS MELLBOURN